

УДК 330.83

JEL Classification: H4

Наталія Константюк

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя,
вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна
e-mail: nataliyavatsyk@gmail.com
к.е.н., доц. кафедри фінансів, обліку і контролю

ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СУСПІЛЬНИХ ТА ПРИВАТНИХ БЛАГ В ТЕОРІЇ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

Анотація. Досліджено теоретичні аспекти суспільних і приватних благ та їх місце в теорії публічних фінансів. Розглянуто основні еволюційні етапи публічних фінансів та появу теорії суспільних благ, особливу увагу приділено появі такої складової публічних фінансів як економіка суспільного сектору. Подано порівняльну характеристику суспільних та приватних благ. Розглянуто підхід до вивчення суспільних фінансів, що був запропонований англійським економістом А. Пігу в 1920-х рр., на основі якого автор розділив приватні та суспільні блага. Особливу увагу приділено ключовим аспектам теорії суспільних благ, яка розроблена нобелівським лауреатом П. Самуельсоном й стала основоположною у 1950-х рр. в галузі суспільних фінансів. Так, згідно теорії Самуельсона введено класичне визначення суспільного блага, що володіє ознаками неподільності, невиключеності та неможливості не споживання. Також приділено увагу представникам неоінституціонального напрямку, котрі у рамках теорії суспільного вибору підійшли до проблеми оптимального виробництва суспільних благ через аналіз політичних ринків. Розглянуто особливості появи глобального суспільного блага. Обґрунтовано зростаючу значимість виробництва суспільних благ для досягнення стратегічних цілей національного прогресу.

Ключові слова: суспільні блага, приватні блага, публічні фінанси, глобальні суспільні блага.

Наталія Константюк

ГНОСЕОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ОБЩЕСТВЕННЫХ И ЧАСТНЫХ БЛАГ В ТЕОРИИ ПУБЛИЧНЫХ ФИНАНСОВ

Аннотация. Исследованы теоретические аспекты общественных и частных благ, их место в теории публичных финансов. Рассмотрены основные эволюционные этапы публичных финансов и появление теории общественных благ, особое внимание уделено появлению такой составляющей публичных финансов как экономика общественного сектора. Дана сравнительная характеристика общественных и частных благ. Рассмотрен подход к изучению общественных финансов, который был предложен английским экономистом А. Пигу в 1920-х гг, на основе которого автор разделил частные и общественные блага. Особое внимание уделено ключевым аспектам теории общественных благ, которая разработана нобелевским лауреатом П. Самуэльсоном и стала

основополагающей в 1950-х гг. в области общественных финансов. Так, согласно теории Самуэльсона введено классическое определение общественного блага, обладающее признаками неделимости, неисключаемости и невозможности не потребления. Также уделено внимание представителям неонституционального направления, которые в рамках теории общественного выбора подошли к проблеме оптимального производства общественных благ через анализ политических рынков. Рассмотрены особенности появления глобального общественного блага. Обоснованно растущую значимость производства общественных благ для достижения стратегических целей национального прогресса.

Ключевые слова: общественные блага, частные блага, публичные финансы, глобальные общественные блага.

Nataliia Konstantiuk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
56 Ruska st., 46001 Ternopil, Ukraine

e-mail: nataliyavatsyk@gmail.com

PhD, Assoc. Prof., Department of Finance, Accounting and Control

EPISTEMOLOGICAL ANALYSIS OF PUBLIC AND PRIVATE GOODS IN THE PUBLIC FINANCES THEORY

Abstract. *Theoretical aspects of public and private goods and its place in the public finances theory have been investigated. The main evolution stages of the public finances and the public goods theory origination have been analyzed, special attention being paid to the appearance of such component of public finances as the economy of public sector. Comparative characteristics of public and private goods have been presented. The approach to the study of public finances, proposed by English economist A. Pigou in 1920-s, basing on which the author has identified private and public goods, has been analyzed. Special attention is paid to the major aspects of the public goods theory, which was developed by Nobel Prize winner P. Samuelson and became the fundamental in 1950-s in the field of public finance. Thus, according to the Samuelson's theory classical statement of a public good has been introduced, which possesses the characteristics of non-excludability and non-rivalry. Besides, the representatives of neoinstitutional field, who threat the problems optimal production of public goods through of the political markets within the theory of the public choice, are of special attention. The characteristics of the global public good appearance have been analyzed. The growing importance of public goods for obtaining the strategic objectives of the national progress has been interpreted.*

Keywords: *public goods, private goods, public finances, global public goods.*

Постановка проблеми. Теорія публічних фінансів нерозривно пов'язана із самим існуванням держави та здійсненням її функцій. Наука про публічні фінанси передбачає вивчення способів одержання й раціонального перерозподілу фінансових ресурсів державою. Об'єктивним ідеалом фінансового господарства можна вважати таку організацію цих способів, коли держава може ефективно виконувати свої функції, а при переході коштів від підприємств і домашніх господарств не погіршується їх економічне становище. Кошти, залучені із приватного сектору економіки, повинні відтворюватись у вигляді відповідного набору ефективних і корисних благ, наданих державою приватному сектору — фірмам і домашнім господарствам.

Теоретичне осмислення особливостей та ресурсного потенціалу суспільного сектору має саме безпосереднє відношення до України. Дослідження даних проблем набуває особливої значущості, зважаючи на обґрунтування стратегії соціально-економічного

зростання, збалансованої моделі державно-національного і територіального розвитку в умовах складних процесів становлення ринкових відносин в Україні.

Доказовість пріоритетності завдань суспільного сектору України має важливе значення в межах національної економіки, тому що дозволить скорегувати соціально-економічну політику, спрямовану в даний час на скорочення державних витрат, на зниження державної підтримки економіки та соціальної сфери, істотне перекладення тягаря соціальних витрат на населення.

Недостатність системних досліджень фінансів суспільного сектора в трансформаційній економіці України, необхідність теоретичного узагальнення тенденцій їх розвитку з метою практичного використання визначають **актуальність обраного дослідження**.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливу роль в дослідженні питань публічних фінансів та обґрунтуванні необхідності існування суспільного сектора економіки зіграли роботи А. Вагнера, Е. Б. Аткинсона, Дж. Е. Стігліца, П. В. Месгрейва, П. А. Самуельсона, Ж.-Д. Лафея, праці яких присвячені осмисленню ролі держави та суспільному сектору економіки у стабільному розвитку суспільства. Проте, теорія публічних фінансів постійно еволюціонує, адже й сама держава постійно змінюється. Тому важливим аспектом є дослідження особливостей функціонування суспільних та приватних благ в умовах соціально-орієнтованої економіки на сучасному етапі й поява глобальних суспільних благ.

Виклад основного матеріалу дослідження. На етапі становлення та розвитку ринкових відносин вважалося, що потреба участі держави в економіці виникає лише тоді, коли дія ринку не забезпечує оптимального використання ресурсів для досягнення стратегічних цілей суспільства. У розвинутій ринковій економіці у зв'язку з переходом на нові орієнтири, серед яких основним є стійкий розвиток людського капіталу, а не виключно економічне зростання, роль держави незмірно зростає і якісно змінюється.

Світова спільнота висуває нові цілі суспільного розвитку, пов'язані не стільки з орієнтацією на економічне зростання, скільки на розвиток людського капіталу. Ключовим орієнтиром у новій системі цінностей стає людський потенціал, індекси розвитку людського потенціалу розраховуються щорічно по країнах, виходячи з трьох критеріїв:

- очікувана тривалість життя ,
- рівень освіти ,
- величини реального ВВП на душу населення.

Перші два критерії безпосередньо пов'язані з рівнем забезпечення суспільними благами, насамперед, охорони здоров'я та освіти. Останній критерій багато в чому залежить від ефективності економічної політики держави, а також взаємодії громадського та приватного секторів, держави і ринку. Історичний досвід розвинутих країн наочно демонструє, що, незважаючи на різноманіття національних економічних моделей, приналежність до різних шкіл економічної теорії, ключовими особливостями їх розвитку стають посилення економічної ролі держави у суспільному розвитку, зростаюча значимість виробництва суспільних благ для досягнення стратегічних цілей національного прогресу.

Експерти Світового банку на основі оцінки національного багатства 192 країн прийшли до висновку про те, що в середині 90- х років на частку виробничих фондів припадало 16 % національного багатства, природних ресурсів – 20%, людського капіталу – 64 %.

Для досягнення цілей соціально-економічного розвитку державою і суспільним сектором використовуються, головним чином, фінансові інструменти (податки, державні витрати і т.д.). Дослідженню цих проблем приділяється важливе місце і в макро-, і в мікроекономіці, проте спеціалізована розробка теорії і практики участі держави в економічних процесах здійснюється в рамках складової сучасної економічної теорії – економіки суспільного сектору. Це одна з наймолодших сучасних теорій, яка набула особливої значущості в 50 – 60-ті роки ХХ століття, коли ключова роль держави у вирішенні

кризових проблем суспільства та забезпеченні соціально-економічного прогресу стала очевидною. Вона з'явилася як наукове відображення реалій сучасної динаміки інформаційно-інноваційного розвитку, що супроводжується демократизацією різних сторін життя в розвинутих країнах з широко поширеними інститутами громадянського суспільства. Разом з тим, до цих пір відсутня цілісна концепція утримання та розвитку суспільного сектору, особливо для країн перехідної економіки, цілий ряд теоретичних положень даного розділу економічної науки носить постановочний, дискусійний характер.

Становлення основ теорії публічних фінансів припадає на період повоєнного розвитку ринкової економіки. Витоки її пов'язані з розробкою на рубежі XIX – XX століть теорії державних фінансів в працях Мацолли, Вікселя, Ліндаля та інших дослідників. Пізніше розвиток теорії публічних фінансів знайшов своє відображення у поглибленні дослідження податків і перерозподілу доходів. Післявоєнний розвиток країн Європи та Америки дав поштовх до розробки сучасного тлумачення суспільного сектору, нового підходу до формування і використання суспільних фінансових ресурсів, форм і результатів діяльності держави та її партнерів щодо забезпечення суспільними товарами та послугами, оцінки ефективності діяльності держави в ринковій економіці.

Для країн з соціально орієнтованою економікою, а такими себе проголошує абсолютна більшість розвинутих і багато країн, що розвиваються, економіка суспільного сектору є не тільки важливою частиною економічної науки, а й складовою частиною економічної освіти, обов'язковою дисципліною в університетських програмах з економіки та фінансів.

Новий підхід до вивчення суспільних фінансів був запропонований англійським економістом А. Пігу в 1920-х рр. [9]. У його основі лежало поняття екстерналій (зовнішніх ефектів), на основі якого автор розділив приватні та суспільні блага. Зовнішніми ефектами (англ. *externalities*) називають прямі, не опосередковані ринком способи впливу одного економічного агента на результати діяльності іншого. Ці способи впливу можуть бути сприятливими, в цьому випадку їх називають позитивними екстерналіями, або зовнішніми вигодами, і несприятливими, тоді їх називають негативними екстерналіями, або зовнішніми витратами. В якості способу вирішення проблеми зовнішніх ефектів А. Пігу бачив оподаткування, зокрема введення податку на кожну одиницю суспільного блага, яке генерує негативні екстерналії. Податок такого типу отримав назву податку Пігу. Дискусія перейшла на новий змістовний рівень з розвитком поняття граничної корисності, яка заклала основи нової теорії вартості. Основним аргументом цієї теорії, розробленої в працях італійських економістів Сакса і Мацолли, стало припущення про те, що за аналогією з приватними благами суспільні блага надаються для задоволення попиту на них з боку індивідуумів. Надання послуг за допомогою суспільного сектору може, таким чином, аналізуватися аналогічно механізму добровільного ринкового обміну, при якому споживачі суспільних благ оплачують їх споживання через податкові платежі [8].

Однак шведські економісти К. Віксель і пізніше Е. Ліндаль спростували цю теорію, показавши, що рівень споживання суспільного блага індивідуумом слабо залежить від його особистого вкладу (оплати) у виробництво блага. У споживачів суспільних благ наявні стимули споживати публічні блага, а фінансовий тягар їх виробництва переносити на інших користувачів. Дане явище отримало назву – «ефекту безбілетника».

Попит на суспільні блага диференційований, однак обсяг чистого суспільного блага, наданого споживачам, не може змінюватися від споживача до споживача. У зв'язку з цим диференціація запитів повинна отримати визнання в диференціації тієї плати, за яку благо в однаковій кількості надається різним споживачам. Індивідуальному споживачеві немає потреби повністю оплачувати вартість, пов'язану з наданням блага всьому суспільству, досить внести деякий внесок, відповідний персональній готовності платити. Причому оптимум досягається в тому випадку, якщо сума певних вкладів дорівнює альтернативній вартості ресурсів, які необхідні для отримання одиниці суспільного блага. Ціни суспільного блага для різних індивідуумів, що відображають диференціацію граничних норм

заміщення [2], можуть служити основою розподілу податкового тягаря. Стан, який при цьому досягається, називається рівновагою Ліндаля, а самі ціни – цінами Ліндаля.

У 1950- х рр. в галузі суспільних фінансів основоположною стала теорія суспільних благ, розроблена нобелівським лауреатом П. Самуельсоном [10]. Саме йому належить класичне визначення суспільного блага, як блага, що володіє наступними властивостями :

- неподільність – надання суспільного блага одному споживачеві дозволяє необмежено збільшити кількість реципієнтів без зміни вартості та якості блага;
- невиключеність – споживач не може бути виключений з числа реципієнтів суспільного блага (наприклад, за несплату користування послугою);
- неможливість не споживати – якщо суспільне благо надається, то ним користуються всі члени суспільства без винятку, незалежно від бажання споживати.

У своїх працях Самуельсон також зробив спробу визначити оптимальний розподіл ресурсів при наявності як приватних, так і суспільних благ. У публічних фінансах автор запропонував так зване рівняння Самуельсона, яке показує, що сума граничних норм заміщення суспільного блага на приватне в споживанні дорівнює нормі заміщення суспільного блага на приватне у виробництві.

Річард Масгрейв ввів поняття меріторних благ (merit goods) – публічних благ, що мають виражений зовнішній ефект. Зовнішній ефект може поєднуватися з виключним благом спільного споживання. До такого роду благ часто відносять охорону здоров'я та освіту [8].

Порівняльні характеристики суспільних і приватних благ представлені в табл. 1.1.

Таблиця 1

Порівняльні характеристики суспільних та приватних благ*

Ознаки	Суспільні блага	Приватні блага
Виключність споживання	Важко	Легко
Спільність споживання	Висока	Низька
Зовнішні ефекти , ефект безкоштовного споживання	Сильні	Слабкі
Можливість їх контролю приватним способом	Слабка (державна влада замикає на собі позитивні та негативні наслідки)	Сильна
Суперництво в споживанні	Немає	Є
Подільність на частини	Важко	Легко
Визначення потреби , вимірювання якості та кількості	Відносно важко	Відносно не важко
Індивідуальний вибір щодо споживання, виду та якості благ	Зазвичай відсутній	Зазвичай присутній
Зв'язок оплати з попитом і споживанням	Немає	Є
Проблема безквиткового пасажира	Є	Немає
Рішення	Держава	Ринок

*Складено автором на основі [8, 10]

Суспільні блага, для яких характерні чітко виражені неконкурентність і невиключеність в споживанні, називаються чистими суспільними благами. Прикладами чистих суспільних благ є послуги щодо забезпечення оборони і безпеки, охорони навколишнього середовища, вигоди якими користується населення країни в цілому.

Для чистих суспільних благ також характерна спільність споживання, їх корисна дія спрямована на задоволення потреб груп населення і не розподіляється на індивідуальні послуги. Виробництво чистих суспільних благ, на відміну від приватних, не схильне ринковому контролю. Внаслідок відсутності зв'язку оплати з попитом і споживанням, попит на чисті суспільні блага важко піддається оцінці, не завжди можливо безпосереднє вимірювання якості та кількості наданих благ.

Невиключеність споживачів при користуванні суспільним благом призводить до виникнення проблеми «безквиткового пасажира». Вона пов'язана з тим, що індивід, максимізуючи свою функцію корисності, прагне знизити свої витрати на виробництво суспільного блага. Він розуміє, що зможе скористатися благом, навіть якщо перекаже витрати на його виробництво на інших споживачів. Якщо таким чином діє все суспільство, то благо не буде вироблено взагалі. Рішення проблеми «безквиткового пасажира» полягає в тому, щоб держава, використовуючи свої бюджетні ресурси і силу примусу, взяла на себе відповідальність брати участь у наданні суспільних благ, які повинні бути вироблені.

Якщо характеристики невиключеності та неконкурентності виражені в помірній степені, суспільне благо називається змішаним суспільним благом. До цієї категорії належить більшість вироблених суспільних товарів і послуг (наприклад, послуги охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, культури і відпочинку). Змішані суспільні блага – це приватні блага, що надаються органами публічної влади. Держава бере на себе відповідальність брати участь у наданні цих благ, оскільки ринкові виробники з тієї чи іншої причини відносять їх до недостатньо прибуткового бізнесу, і без участі держави обсяг їх виробництва буде явно недостатнім. Одна з головних особливостей змішаних суспільних благ – значні зовнішні ефекти, тобто вони приносять користь не тільки тому індивіду, який безпосередньо споживає дане благо, але й більш широкому колу людей. Споживання суспільних благ може здійснюватися спільно (наприклад, театр, бібліотека, автомобільна дорога) або індивідуально (наприклад, продукти харчування, одяг, громадський транспорт).

Якщо чисті суспільні блага надаються безкоштовно (оплатою служать податки і відсутній безпосередній зв'язок між оплатою та наданням блага), то стосовно змішаних суспільних благ зі значними екстерналіями, межа між бюджетними і платними послугами набагато більш рухлива (наприклад, вища освіта може бути як платною, так й безкоштовною послугою). У той же час економічно доцільно, щоб змішані суспільні блага, які не мають значних зовнішніх ефектів і споживаються локально, повністю оплачувалися їх споживачами. Відмінності між двома типами суспільних благ проявляються і в тому, що бюджетні послуги, пов'язані із змішаними суспільними благами, можуть вимірюватися в розрахунку на одного користувача, тоді як бюджетні послуги, що є чистими суспільними благами, виміряти подібним чином неможливо. Ця відмінність істотно впливає на використання показників бюджетних послуг в організації бюджетного процесу.

Однією з важливих функцій публічних фінансів є перерозподіл ресурсів. Виконання цієї функції пов'язано з вирішенням питання про оптимальність – ефективний розподіл ресурсів при заданих обмеженнях, пов'язаних з громадськими уявленнями про справедливість.

Базовим критерієм ефективності в теорії публічних фінансів прийнято вважати запропонований італійським економістом В. Парето критерій (критерій Парето) – поліпшення (підвищення ефективності) має місце в тих випадках, коли перехід від однієї алокації до іншої, по-перше, тягне за собою позитивні зміни значення функції корисності хоча б одного індивіда і, по-друге, не викликає негативних змін значень функцій корисності жодного з інших індивідів. Погіршення (зниження ефективності) відбувається, коли значення функцій корисності одного або декількох індивідів знижуються, а для інших індивідів ці значення залишаються незмінними.

Однак за умовою Парето можна порівнювати ефективність лише таких заходів, які незмінні з точки зору розподілу і відрізняються лише у відношенні розміщення ресурсів. У зв'язку з цим в 1939 р. британськими економістами Н. Калдором і Дж. Хіксом був

запропонований принцип компенсації (критерій Калдора-Хікса) – критерій, згідно з яким перехід від одного стану економічної системи до іншого збільшує загальний добробут (економічну ефективність), якщо ті члени суспільства, які виграють при цьому переході, здатні компенсувати втрати тих, чиє становище погіршується. Цей критерій дозволяє розмежовувати зміни в рівні економічної ефективності та процеси перерозподілу. Практичні наслідки дій держави можна представити як сукупність цих двох компонентів. Фіксує зрушення в ефективності згідно Калдора-Хіксу, можна отримати відповідь на питання, виграє або програє від змін суспільство в цілому, в той час як, фіксує моменти перерозподілу, виявляти, яким саме групам дістається вигравш [5].

Система Парето досягла свого піку в 1930-х рр. в роботах його послідовників. Важливими їх результатами стали дві фундаментальні теореми суспільного добробуту, спочатку запропоновані Парето і Бароном: кожна конкурентна рівновага буде оптимальною за Парето (Перша теорема), і будь-який Парето-оптимальний розподіл ресурсів може бути отримано як конкурентна рівновага, за умови відповідного перерозподілу початкових ресурсів (Друга теорема).

Попит населення на суспільні блага формується шляхом вертикального підсумовування функцій індивідуального попиту (рис. 1) [2]. Нехай D_1 , D_2 , D_3 – криві індивідуального попиту першого, другого і третього споживача, D – крива сукупного попиту, Y – гранична вигода, одержувана споживачем (гранична готовність платити), Q – кількість наданих благ. Нехай суспільне благо виробляється у кількості Q^* , яке встановлюється в залежності від граничних витрат виробництва блага. Індивідуальний споживач не повинен цілком оплачувати суспільне благо, достатньо внести деякий внесок, відповідний до його граничної вигоди. Для першого споживача цей внесок складе P_1 , для другого – P_2 , а третій споживач може розраховувати на компенсацію в розмірі P_3 , так як для нього гранична вигода негативна.

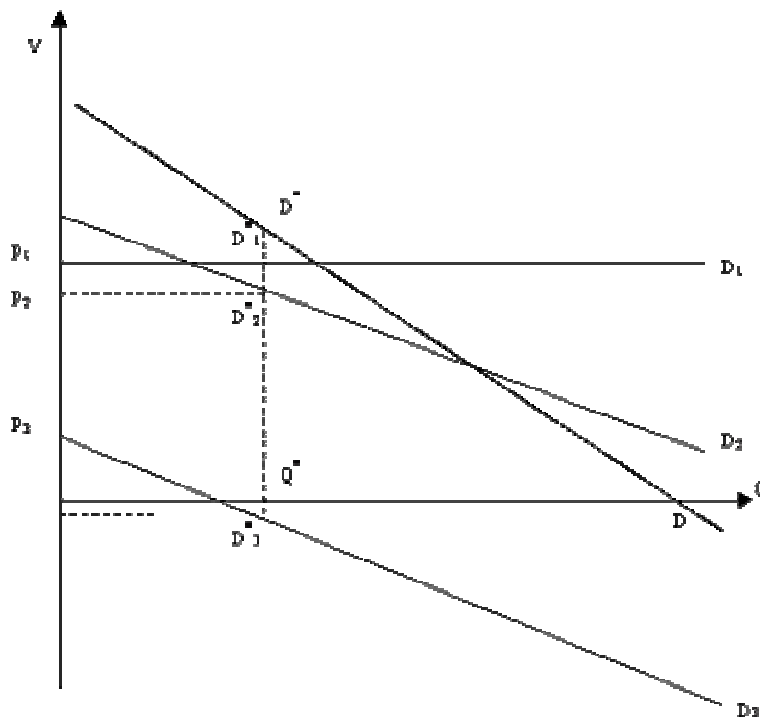

Рис. 1. Попит на суспільні блага [2]

Оптимальний за Парето рівень виробництва суспільних благ досягається тоді і тільки тоді, коли сума певних таким чином вкладів дорівнює альтернативній вартості ресурсів, які потрібні для виробництва одиниці суспільного блага:

$$MRT = \sum_i MRS_i,$$

де MRT – гранична норма трансформації суспільного блага у приватне (мається на увазі, що існують два види благ – суспільні та приватні), яка визначається виробничою функцією;

MRS_i – гранична норма заміщення суспільного блага приватним для i – го споживача.

Вклади у фінансування суспільного блага, відповідні індивідуальним рівням граничної вигоди (граничних норм заміщення), в ідеальних умовах могли б служити орієнтиром при розподілі податкового тягаря. Однак, виявлення індивідуальної граничної корисності блага на практиці важко здійснити, що призводить до проблеми оцінки попиту на суспільні блага.

На практиці ця проблема неминуче носить політичний характер. Прийняття рішень про надання суспільних благ схильне до значного впливу політичних сил, бюрократії та інших лобістських інтересів. Остаточну оцінку адекватності виявлення і задоволення попиту на суспільні блага дають виборці в процесі виборів.

Теорія суспільних благ як така сформувалася в рамках економіки суспільного сектору, предметом якої є економічна поведінка держави як специфічного суб'єкта господарювання. Особливості суспільних благ і моделі оптимізації їх надання розглянуті в роботах А. Аткінсона, І.М. Баранова, Р. Масгрейва, Дж. Стігліца, Л.І. Якобсона.

У 70-80-ті роки до даної проблеми звернулися представники неінституціонального напрямку: Дж.Бьюкенен, Г.Таллок, Р.Коуз, М. Олсон, К. Ерроу та ін. У рамках теорії суспільного вибору вони підійшли до проблеми оптимального виробництва суспільних благ через аналіз політичних ринків.

Сьогодні безліч суспільних благ, які раніше визнавалися виключно локальними або національними, модифікуються у глобальні суспільні товари і послуги. Глобалізація суттєво видозмінює і саме сприйняття населенням таких благ. Так, непоодинокими є ситуації, коли ті чи інші медичні послуги, якщо їх надає держава через механізм оподаткування або оплачують страхові компанії, сприймаються як послуги нижчої якості, ніж якщо їх фінансують міжнародні організації, благодійні фонди, приватні інвестори і вони надаються іноземними спеціалістами через гранти та допомоги. Освіта, яку здобувають студенти у вітчизняних вузах, вже давно перестала сприйматись як суспільне благо, яке може забезпечити краще майбутнє, навіть якщо студенти вчать на «бюджетних місцях», а вища освіта, отримана за приватні кошти у закордонних освітніх закладах, стає більш затребуваною та цінною в умовах розвитку глобального ринку праці. Питання фінансування національної безпеки в міжнародних масштабах також трансформуються, адже міжнародна спільнота так чи інакше долучається до врегулювання або розв'язання навіть внутрішньонаціональних конфліктів, а через низку благодійних організацій надходять допомоги країнам, що постраждали від війн.

Екологічна політика також перестала бути виключно національним суспільним благом, оскільки безліч міжнародних організацій та країн надсилають гуманітарну та фінансову допомогу в ті регіони, які «потерпають» від паводків, посухи, стихійних лих, а негативні зовнішні ефекти від забруднення довкілля стають проблемою не лише для країни-забруднювача, але й для держав – найближчих сусідів або й усієї світової спільноти (наприклад, Чорнобильська катастрофа в Україні 1986 р.).

Наш мінливий світ викликає далекосяжні наслідки щодо надання суспільних благ, таких як чисте повітря та інші планетарні ресурси, які ринок сам по собі не в змозі створювати і / або розподіляти в достатній кількості, і по відношенню до яких необхідні державні механізми. Бажані глобальні суспільні блага включають в себе стабільність клімату та здоров'я глобальних ресурсів, які є загальним надбанням людства. Вони вимагають правил для більш стабільного функціонування фінансових ринків, прогресу торгових

реформ, а також механізмів фінансування та створення зелених технологій. Надання благ державою важливо як на національному, так і на глобальному рівні, але співіснування – суспільного та приватного неминуче. Наприклад, для вирішення проблеми зміни клімату та виснаження природних ресурсів, таких як вугілля, нафта і вода, уряди вступають в партнерські відносини з приватним сектором для інвестування коштів в наукові дослідження і розробки, пов'язані з альтернативними джерелами енергії.

Концепція глобального суспільного блага має вирішальне значення для ефективної державної політики в умовах підвищення ступеня відкритості економіки та взаємозалежності між країнами.

Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку. Теорія публічних фінансів постійно еволюціонує, адже й сама держава постійно змінюється. К. Віксель зазначав: «Теорія публічних фінансів завжди повинна... враховувати політичні умови. Потрібно відкинути ортодоксальні концепції, що ґрунтуються на застарілій політичній філософії, та просуватися вперед, до розкриття таємниці рушійних сил прогресу й суспільного розвитку».

Дослідження теоретичних аспектів суспільних та приватних благ в їх історичному розвитку дозволить сформулювати міцні підвалини щодо ефективного управління публічними фінансами в сучасних умовах соціально орієнтованої економіки.

Історичний досвід розвинутих країн наочно демонструє, що, незважаючи на різноманіття національних економічних моделей, приналежність до різних шкіл економічної теорії, ключовими особливостями їх розвитку стають посилення економічної ролі держави у суспільному розвитку, зростаюча значимість виробництва суспільних благ для досягнення стратегічних цілей національного прогресу.

Використана література:

1. Длугопольський О.В. Особливості фінансування суспільних благ в епоху глобальних трансформацій: теоретичні та прикладні аспекти / О.В. Длугопольський // Механізм регулювання економіки, 2011, № 2. – С. 113-122.
2. Христенко В.Б. Межбюджетные отношения и управление региональными финансами: опыт, проблемы, перспективы / В.Б.Христенко. — М.: Дело, 2002. – 608 с.
3. Andreu Mas-Colell. Efficiency and Decentralization in the Theory of Public Goods / Andreu Mas-Colell // *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 94. – P. 625-641.
4. Hicks J. The foundations of welfare economics / J. Hicks // *Economic Journal*, 1939, Vol. 49. – pp. 696-712.
5. Kaldor N. Welfare Propositions in economics and interpersonal comparisons of utility / N. Kaldor // *Economic Journal*, 1939. – Vol. 49. – pp. 449-552.
6. Kaul, Inge. Global public goods: international cooperation in the 21st century/ edited by Inge Kaul, Isabelle Grunberg, Marc A. Stern. – Oxford University Press. – 585 p.
7. Lipsey R. and Lancaster K. The general theory of Second Best / R. Lipsey, K. Lancaster // *Review of Economic Studies*, 1956. – Vol. 24. – pp. 11-32.
8. Musgrave R. and Peacock A. (eds.). Classics in the theory of public finance / R. Musgrave, A. Peacock. – London: Macmillan, 1958.
9. Pigou A. Economic of Welfare [Electronic resource]. London: Macmillan, 1920. / Access' regime: <http://www.econlib.org/library/NPDBooks/Pigou/pgEW.html>.
10. Samuelson P. The pure theory of public expenditure [Electronic resource] / P. Samuelson // *Journal of Political Economy*, 1954. – Vol. 56. – pp. 496-505. – Access' regime: <http://www.econlib.org/library>.

REFERENCES

1. Dluhopolskyy O. Features of public goods financing in an era of global transformations: theoretical and applied aspects [Osoblyvosti finansuvannya suspil'nykh blah v epokhu hlobal'nykh transformatsiy: teoretychni ta prykladni aspekty]. *Mekhanizm rehulyuvannya ekonomiky – Mechanism of Economic Regulation*, 2011, No. 2, pp. 113-122.
2. Khristenko V. Intergovernmental relations and regional finance management: experience, problems and prospects [*Mezhbyudzhetye otnosheniya i upravlenie regional'nymi finansami: opyt, problemy, perspektivy*]. Moscow, Delo, 2002, pp. 608.
3. Andreu Mas-Colell. Efficiency and Decentralization in the Theory of Public Goods. *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 94, pp. 625-641.
4. Hicks J. The foundations of welfare economics. *Economic Journal*, 1939, Vol. 49, pp. 696-712.

5. Kaldor N. Welfare Propositions in economics and interpersonal comparisons of utility. *Economic Journal*, 1939, Vol. 49, pp. 449-552.
6. Kaul, Inge. *Global public goods: international cooperation in the 21st century*. Edited by Inge Kaul, Isabelle Grunberg, Marc A. Stern, Oxford University Press, 585 p.
7. Lipsey R. and Lancaster K. The general theory of Second Best. *Review of Economic Studies*, 1956, Vol. 24, pp. 11-32.
8. Musgrave R. and Peacock A. *Classics in the theory of public finance*. London, Macmillan, 1958.
9. Pigou A. *Economic of Welfare*. London: Macmillan, 1920, available at: <http://www.econlib.org/library/NPDBooks/Pigou/pgEW.html>.
10. Samuelson P. The pure theory of public expenditure. *Journal of Political Economy*, 1954, Vol. 56, pp. 496-505, available at: <http://www.econlib.org/library>.

Рецензія: д.е.н., проф. Бриндзя З. Ф.

Reviewed: Dr., Prof. Bryndzja Z. F.

Received: April, 2014

1st Revision: May, 2014

Accepted: May, 2014

